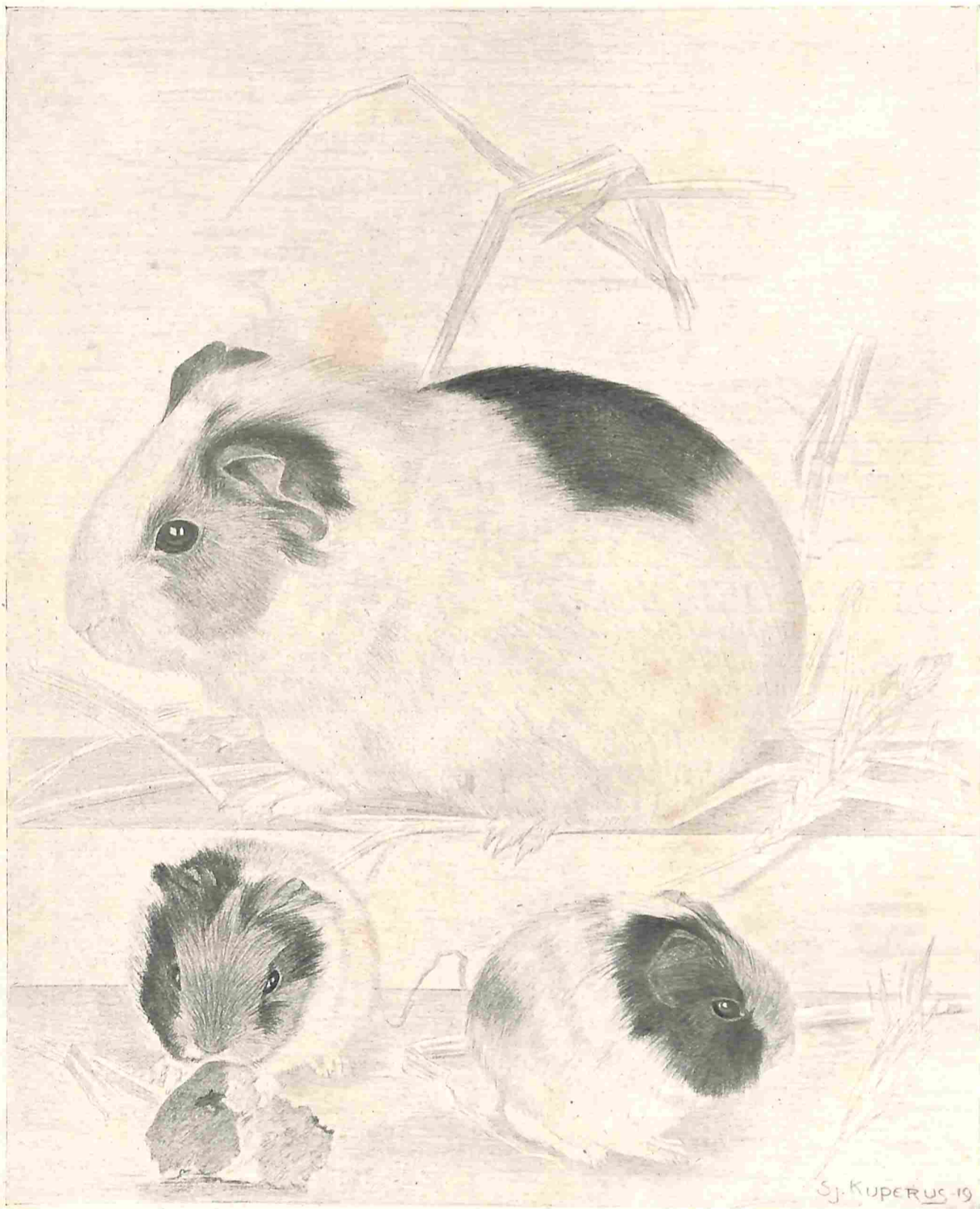

BUITEN

14^E JAARGANG N^O. 7

ZATERDAG 14 FEBRUARI 1920.

MARMOT MET JONGEN.
Naar de teekening van Sj. Kuperus.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

MARMOT MEN JONGEN, ILLUSTRATIE	BLZ. 73
KINDEREN DER ZEE (7), NAAR HET ENGELSCHE VAN H. DE VERE STACPOLE	74
ONTVANGEN BOEKEN	75
DIEVER EN DWINGELO, DOOR DR. P. W. J. VAN DEN BERG, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 76—79
HAESJE CLAES, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 78
VASTENAVOND, DOOR K. L. SCHAMP	78
DE DWERGSTERN, DOOR J. VIJVERBERG, GEÏLL.	BLZ. 79—80
HET VOORMALIG RONDEEL AAN DEN AMSTEL TE AMSTERDAM, DOOR K. L. SCHAMP, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 80—81
BOSCHBESSEN, DOOR DE R.	BLZ. 81
DE HERVORMDE RENAISSANCE-KERKEN IN NEDERLAND, ALS ZELFSTANDIG BOUWWERK GESTICHT, DOOR JHR. J. H. SCHORER, GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 82—83
WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR, DOOR F. ST. MARS, VERTAALD DOOR S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	BLZ. 83
DE OUDE GEVANGENIS TE ENKHUIZEN, ILLUSTRATIE	84
ZONSONDERGANG (GEDICHT), DOOR J. G.	84
VAN WAAR KOMT DE NAAM MACARONI, DOOR B. KNOOP	84

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers **Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”.** Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

KINDEREN DER ZEE.

7) Naar het Engelsch van H. de Vere Stacpoole.

BOEK I.

DE VROUW OP HET STRAND.

ERICSSON lachte. „Zij kunnen hun streken voor zich houden, ik wil niets met hen te doen hebben”, sprak hij. „Ze verzocht mij je te vertellen dat zij de bloemen bij de „hibachi” heeft gevonden.” „O, zei ze dat? En zei ze nog wat?” „Nee, ze zei niets meer dan dit.” „Denk je dat ze tegen mij is, net als de anderen?” „Ik zou het wel denken, hoewel zij zich vriendelijk voordoet; je moet altijd oppassen, wanneer vrouwen dat doen.” Door de gift van de tabaksdoos was deze man hem tot vriend geworden.

Hij zei zeer waarschijnlijk wat hij als de waarheid beschouwde en Ericsson geloofde dan ook wel dat, indien deze dames hem te pakken kregen, zij hem op niet zeer damesachtige manier zouden behandelen. Wat het meisje zelf betrof, was hij hier niet geheel zeker van. Zijn liefde voor haar, zoo snel ontsproten, was door de gebeurtenissen van dien morgen zeer gekort en gesnoeid.

En toch, toen hij in zijn „rickshaw” zat en de anderen volgde door het dorp, kon hij niet nalaten naar het kleine huisje te kijken, waar hij de bloemen had gebracht.

Het huis zag er verlaten uit en in de dorpstraat was niemand te bekennen, met uitzondering van een man, bezig met iets te stampen in een grooten mortier.

Het was anderhalf uur rijdens naar Nanao.

Het schiereiland Noto kan worden vergeleken met een grooten arm, welke zich uitstrekt in de Japansche Zee met den elleboog gericht naar Korea. In dien elleboog ligt een baai, op zijn wiidste uitgestrektheid.

Tayama, een hoofdstation, ligt in den oksel van dezen grooten landarm, en Nanao in de kromming van den elleboog. De afstand tusschen beide plaatsen is ongeveer dertig mijlen.

De rickshaws kwamen voorbij rijstvelden en namen den bergweg welke voorbij den grooten, ouden tempel leidt van Kwannon den Redder der Zielen. Boomwortels drukten het metselwerk uit elkaar en de woedende figuren der beschermende Ni-O, aan den ingang, waren grijs van ouderdom, evenals de tempelwand, die

éénmaal bloedrood was. Het geschreeuw der haviken, langzame kringen beschrijvend in de blauwe lucht hoog boven hen, klonk door de warme, zonnige atmosfeer, en de heete lucht trilde tegen de groen-zwarte pijnboomen van het bergpad en in de blauwe verten, op het geluid der cicaden. Toen zij Nanao bereikten, zagen zij, dat het een uit elkaar gebouwd klein stadje was, gelegen in een door dennegeuren bezwangerde vallei, met in het verschiep een kijkje op de baai, een zoo vreemdsoortig geheel, dat het niet onder woorden is te brengen.

Het hospitaal, gebouwd tijdens den oorlog met China, was een zindelijk, luchtig gebouw waar een medicus, aangesteld door het gouvernement, verblijf hield. Toen hij Neilsson ontvangen, en aan zijn chef in Tayama getelefoneerd had om hem te verzoeken over te komen en zijn meening te zeggen omtrent dit geval, ging Ericsson naar buiten en de dorpstraat in, terwijl dokter Petit achterbleef bij den patiënt.

De huisjes met hun papieren „shoji” en bemoste daken, hier en daar door de purperen dakbloem begroeid, de eigenaardige winkeltjes, de achtergrond van groene pijnboomen, het stukje blauwe zee dat van hier was te zien, dit alles maakte een vreemden indruk op Ericsson. Het scheen hem toe, als ware hij terecht gekomen in een land, bestaande uit kinderspeelgoed.

Een speelgoeddoos welke voor hem door zijn vader was gekocht toen hij nog een kind was, speelgoedhuisjes en groene denneboompjes bevattend, ging in zijn gedachten weer open, juist zooals zij, op dien morgen, in het kleine huisje te Reikjawi was opengegaan.

De dorpstraat wemelde van menschen, want het liep tegen den avond en het volk uit den omtrek was in grooten getale toegestroomd om het feest bij te wonen, dat, bij het opkomen der maan, in den tuin van den Buddhistischen tempel zou worden gevierd, welke rechts lag van de dorpstraat. Ericsson liet zich medevoeren door de menigte, de winkels beschouwend waarin lampions verkocht werden om op de graven te plaatsen, papieren chrysanthen, en voedsel, dienend om als offer te worden neergezet voor de zielen der afgestorvenen.

Hij wendde zich juist af van een winkel waar men zingende insecten kon kopen, toen hij plotseling kwam te staan tegenover de vrouwen van het visschersdorp.

Zij kwamen allen tot een groep vereenigd door de menigte, zedig en rustig, de handen ledig. De andere menschen die zich in de menigte bevonden, droegen lampions en papieren bloemen die zij hadden gekocht. Eerstgenoemden droegen echter niets, zij schenen geheel verschillend van alle anderen en waren met hunne door de zon verbrande, gespierde lichamen anders dan de andere vrouwen, sierlijk en zacht.

Zij zagen Ericsson en hij wist dat zij hem herkenden; doch zij lieten niets hiervan blijken, en gingen langzaam verder, samen sprekend op zachten toon. Onder hen bevond zich het meisje en hij meende dat zij, toen zij voorbijging, hem van onder haar lange wimpers een blik toewierp, maar zelfs hiervan was hij niet geheel zeker.

Eerst toen zij een paar meter verder waren, wendde hij zich om, doch zij waren niet meer te zien. Zij waren een der vele zijstraatjes ingegaan, tusschen de huizen-complexen en tuinen. Ericsson ging terug langs de straat, doch hoe hij ook zocht, hij kon ze niet meer ontdekken.

Het meisje zag er in deze nieuwe omgeving niet zoo aantrekkelijk uit als tegen een achtergrond van zand en zee; toch riep haar aanblik de oude gevoelens in hem wakker. De woorden van den Japanner, bedoeld om hem tegen een mogelijk gevaar te waarschuwen, wakkerden integendeel de nieuwe vlam aan; de stille tegenkating dezer menschen trok hem even sterk aan als het meisje zelf.

De zon ging onder voordat de dokter van Tayama aankwam, een oude man met een bril, die nadat hij den gewonde had onderzocht, verklaarde dat de arm kon worden gered.

Het zou toch eenige weken duren alvorens Neilsson zoover hersteld zou zijn, dat hij naar het schip kon terugkeeren. Om deze reden werden er voorbereidende maatregelen getroffen om hem over de Eilanden-zee te vervoeren naar Osaka, zoodra hij genoegzaam zou zijn hersteld om te reizen. De spoorlijn loopt van Tayama naar Osaka in rechte lijn en het schip moest deze plaats aandoen, alvorens Japan te verlaten. Zij namen daarop afscheid van Neilsson, die nog verkeerde onder den invloed der opiumnarcose en hen nauwelijks herkende.

Daarop begaven zij zich naar hun rickshaws.

HOOFDSTUK VIII.

BON ODORI.

De straat en de stad hadden een wonderlijke verandering ondergaan.

Toen de schemering inviel, was de maan opgekomen en haar licht verspreidde zich over het stukje zee dat van hieruit zichtbaar was.

De kust, welke zich als een roze draad langs de zilveren wateren der baai uitstreekte, schitterde in het schijnsel der vroege vuren, en zoover het oog reikte, brandden overal op straat toortsen voor de huisdeuren om de geesten der afgestorvenen te verwelkomen.

Er was niemand te zien.

En juist deze afwezigheid van eenig teeken van leven, gaf het schouwspel zijn eigenaardig aanzien.

„O, ”sprak de Japansche dokter, die hem tot aan de deur uitgeleide deed, „iedereen zal in den tuin zijn achter den tempel, waar gedanst wordt. Heeft u dat nooit gezien? Nu, als ik nog een half uur den tijd heb, voor uw vertrek, zal ik u met genoeg begeleiden, het is niet ver af.”

Hierop verschenen de rickshaw loopers en weldra bewoog zich het geheele gezelschap langs de straat, naar den ingang van den grooten Buddhistischen tempel.

Toen zij een hoek omgegaan en door een zwaar beslagen poort waren gereden, bevonden zij zich in een groote open ruimte, slechts verlicht door de maan, en gevuld met menschen, die onbewegelijk stonden en bijna geen geluid deden hooren. Er waren hier ook kinderen en van tijd tot tijd verbrak een stemmetje de stilte, doch andere klanken hoorde men niet, met uitzondering van nu en dan een gefluister, dat opsteeg uit de wachtende menigte, als het zuchten van den wind door de bladeren.

Een groote vleermuis vloog voor de maan langs, en hier en daar kon men witte motten zien fladderen boven de hoofden der menigte; dit was de eenige beweging in de groote, levende massa.

Toen klonk plotseling de dreunende slag van de groote trom; de geheele menigte hield eensklaps den adem in, iets dat men nooit vergeet, indien men het ééns heeft gehoord. Onmiddellijk hierop volgde, alsof een nevel door den ingang van den tempel werd geblazen, de lange rij der danseressen van het Feest der Dooden, slechts jonge meisjes, die wel geesten geleken in het licht van de maan en bij dat bovenaardsche stilzwijgen.

Zij bewogen zich voorwaarts, zonder de voeten van den grond op te lichten en het geluid van hun sandalengeschuifel vermengde zich met het geklap hunner krachtige handen, terwijl zij zich nu naar links, dan weer naar rechts overbogen; totdat de geheele stoet zich oploste, een wijden cirkel vormend over den geheelen tuin, en alles volmaakt stil werd.

Stilte heerschte alom, onderbroken slechts door de geluiden der cicaden in de door het maanlicht verlichte boomtakken die ten westen van den tempel groeiden; en Ericsson voelde bij dezen aanblik zijn hart heviger kloppen, juist zooals het gedaan had, toen het schip eens aan een onklaar geraakten kabel voor anker had gelegen, en door zware zeeën getroffen was geworden.

Toen klonk nogmaals de trom, en de danseressen, teruggaande, kwamen weder in beweging, cirkels beschrijvend, zich overbuigend, en golvend op het gefluister der sandalen die den grond beroerden.

Deze oer-oude dans welke scheen te bestaan uit een droom, een nevel, een herinnering en de echte ziel der muziek, boeide het gemoed en het geheele wezen der toeschouwers, zooals niets anders dit vermocht te doen. Het zachte klappen der handen — de Japaners roepen de afgestorvenen zooals de levenden — dat van tijd tot tijd langs den geheelen kring der danseressen weerklonk, hield in zich een stem, een smeeking, iets dat zij slechts bezaten, en zij alléén.

Het was als de roep van de Levenden tot de Dooden, en geen poëzie ter wereld kan in woorden uitdrukken de plechtigheid en den pathos van dit eenvoudige geluid.

Het was zonder eenige uitlegging of vertaling te begrijpen. Voor Petit, den Franschen dokter, ook voor Ericsson, den IJslandschen kabelman, niet minder dan voor de toeschouwers van het land zelf en de geheimzinnige danseressen.

Toen verdwenen plotseling, alsof zij nooit hadden bestaan, de tuin, de tempel en de danseressen uit Ericsson's gedachten. Iemand die in de menigte zich tegen hem aandrong, deed hem het hoofd omwenden. Het was het meisje van de kust. De andere vrouwen waren er ook bij.

Nu had, eenige minuten geleden, een man naast hem gestaan en de andere menschen om hem heen waren dorpelingen en lieden geweest uit den omtrek. De vrouwen waren als 't ware uit de lucht komen vallen.

Waarschijnlijk hadden zij de reuzengestalte van Ericsson gezien en waren toen door de menigte naar hem toe gedrongen; of zij waren er bij toeval gekomen. Indien dit laatste het geval was, kon het wel eigenaardig worden genoemd, dat juist het meisje naast hem stond en niet een der anderen. Zij keek naar de danseressen en scheen volkomen onbewust van zijn tegenwoordigheid. Hij voelde haar warm lichaam dat zich tegen hem aandrukte, haar adem komen en gaan, haar arm tegen den zijnen. Toen zocht hij haar hand en vond die. Zij liet zich gevangen nemen.

Eerst voelde zij aan als de hand van een zoo pas verdrongen meisje, nog warm. Hij betastte de dikte tusschen rug en palm, haar rimpels en de zachte kussentjes der duimspieren. De vliezen tusschen de vingers waren langer dan gewoonlijk in een vrouwenhand, het was alsof de eigenaresse den een of anderen liefelijken vorm van een amphibie tot haar voorouder had gehad. De vingers, dik aan de wortels, rondde zich fijn af aan de toppen, en de nagels waren glad als gepolijst agaat. Een vrouwenhand is het aardigste ding ter wereld om te onderzoeken, vooral wanneer dit wordt gedaan in het donker en als je de eigenares gedurende den geheelen tijd een verhaaltje vertelt over de plaatsen die je bezoekt.

— „Dit is de palm en dit de hoofdlijn en wat een mooie en bevallige lijn moet het wezen als zij lijkt op hetgeen zij voorstelt, en dit is de lijn van het hardste hart ter wereld. Neen? Nu, daar zullen wij het later wel eens over hebben. De levenslijn is dubbel, want de mijne loopt er naast en hier is de Venusberg, de eenige berg op aarde, het beklimmen waard.” —

Hij betastte het handje dat zijn liefkoozing wel beantwoordde, toen plotseling, alsof zij tot spreken werd bewogen, een vinger zich sloot om zijn duim en deze omvatte met fellen druk.

De warmste kus zou niet meer hebben kunnen zeggen.

Zijn instinct volgend, liet hij de hand zakken, om haar middel te omvatten en in dat korte oogenblik verloor hij haar: zij was weggeslopen in de menigte.

Een oogenblik nog zag hij haar hoofd en probeerde haar te volgen, maar de vrouwen, die haar hadden vergezeld, stonden in den weg en beletten hem den doorgang. Zij hadden waarschijnlijk de reden begrepen, waarom het meisje hem ontweek, en versperden hem schijnbaar zonder eenige oorzaak met zooveel succes den weg, dat toen het hem eindelijk gelukt was door hen heen te geraken, de voortvluchtige volkomen was verdwenen.

Hij baande zich met de ellebogen een weg recht op de tempeldeuren aan, en toen langzaam terug, links en rechts zoekend met de oogen, maar zij was niet te zien.

Toen werd hij door dokter Petit, die niets van de geheele geschiedenis afwist, en genoeg had van het dansen, bij den arm gegrepen.

De danseressen hieven nu een gezang aan, en toen zij den tuin hadden verlaten en zochten naar hun rickshaw's, hoorden zij de meisjesstemmen helder en zuiver het lied zingen:

„Oomu otoko ni sowa sanu oyu wa”

hetgeen door Hearn werd vertaald, als volgt:

„De ouders die niet willen toestaan dat hun dochter zich vereenigt met degenen dien zij liefheeft, dat zijn geen ware ouders, maar vijanden van hun kind.”

Zij gingen terug naar het schip, door een sprookjesland — een Japanschen zomernacht.

Groote vleermuizen vlogen hen voorbij, en uilen kwamen uit de bosschen fladderen naar de rijstvelden. De grootsche, oude Tempel van Kwannon groette hen toen zij voorbijgingen met het geschreeuw van een nachtvogel en het visschersdorp vertoonde een lange rij halfuitgebrande toortsen, één voor iedere deur.

De mannen, achtergebleven om op de huizen en kinderen te passen, hadden het hunne gedaan om de Bommatsuri te vieren. Er brandde een fakkel voor het huisje van het meisje en Ericsson, dit ziende, vroeg zich af, of deze daar was geplaatst door een die haar liefhad, uit die zoo verwijfde mannelijke bevolking.

Hij dacht er maar niet verder over na. Instinctmatig gevoelde hij dat zij hem toebehoorde, dat zij elkander zouden ontmoeten en alles goed zou worden.

Hoe dit echter zou afloopen, daaraan dacht hij niet, evenmin als een dronkaard erover nadenkt wat het einde zal zijn van zijn roes.

Bij de kabelhut aangekomen, lieten zij een vuurpijl op en brandden een blauw flikkerlicht als signaal voor het schip, waarop eenige oogenblikken later een gouden vuurdraad opsteeg uit de door de maan beschenen zee, welke zich in een klein, rood sterretje oploste; dit was het antwoord.

Toen de boot aanlegde en zij afscheid namen, nam Ericsson zijn Japanschen vriend even ter zijde en vertelde hem dat hij het meisje had ontmoet, en alles in orde was.

„Zij is niet als de anderen,” zeide hij.

De Japanner lachte.

(Wordt vervolgd).

Ontvangen boeken.

Sierheesters en Boomen door H. de Greeff en H. Stienstra. Tweede, herziene druk. Groningen, den Haag, J.B. Wolters.

De liefhebberij voor boomen en heesters begint in ons land meer en meer toe te nemen en gelukkig beginnen ook de jongere hoveniers en tuinbazen langzamerhand beter op de hoogte te komen niet alleen van de soortenkennis, maar vooral ook van de wijze, waarop zij moeten worden behandeld en gesnoeid.

Dat dit inderdaad zoo is, wordt wel bewezen door het feit, dat van het boekje van de Greeff en Stienstra binnen betrekkelijk korten tijd een tweede druk noodig was. Tevens wordt hiermede bewezen, dat dit een goed boekje is en dat het in een gevoelde behoefte voldeed.

Dit is inderdaad het geval en zeer zeker zal de tweede druk nog beter voldoen dan de eerste, daar de schrijvers er een aantal nuttige en gewenschte veranderingen in aanbrachten.

Met instemming kondigen wij dit boekje aan; het kan, wanneer het door jongere en ook door oudere tuinbouwers gekocht wordt, zeer veel nut stichten. Wij bevelen het dan ook allen met warmte aan.

De uitvoering is, zooals steeds van de firma J. B. Wolters, zeer netjes en de prijs, als men rekening houdt met de tijdsomstandigheden, niet hoog te noemen.

E. TH. W.

* * *

De moderne imker, door F. Aug. Kelting. Tweede vermeerderde druk. Johannes Morks. 's Gravenhage.

Ook van dit werkje bleek binnen betrekkelijk korten tijd een tweede druk noodig, wat wel bewijst, dat het in den smaak is gevallen. De naam van den schrijver is trouwens op zich zelf reeds een aanbeveling. De omvang werd met eenige bladzijden vergroot, waarin de z.g.n. omhang-methode is behandeld; terecht meent de schrijver, dat dit niet overbodig was, daar menig imker het onderscheid tusschen omhangen en separeren niet voldoende kent.

Aan het werkje is een uit het Engelsch vertaald vlugschrift: „Natuurlijke en kunstmatige koninginneteelt” door A. Delachaux toegevoegd, dat eerstbeginnenden goede diensten kan bewijzen.

de lage stroomlanden langs de Beilerstroom of Havel ter Aa op het dorp. Maar juist boven de toppen der boomen uitstekende, trekt de peervormige torenspits (zie de afb. op blz. 79) dadelijk de aandacht en bij het binnenkomen van het dorp langs de vroegere havezathe Westmys is de kerk dan ook het eerste waar het oog op valt. Uitwendig is het waarschijnlijk uit de 14e eeuw dateerende kerkgebouw in vrij goeden staat, het muurwerk is ongeschonden, de contreforts bestaan nog alle. In tegenstelling met de meeste Drentsche kerken is het dak niet met pannen maar met leien gedekt. Bijzonder sierlijk is de toren met zijn hol gebogen, door een groote peer bekroonde spits, zooals men die slechts zelden (o. a. te Oostvoorne) meer aantreft. Het raam boven den toreningang heeft glas in lood, in de overige ramen zijn de geschilderde ruiten, te gelijk met een groot getal met wapens gesierde grafzerken in het laatst der 18e eeuw, den tijd der Fransche vrijheid, gelijkheid en broederschap, uitgebroken en vernield. Een enkele zerk is aan dat lot ontkomen en thans bij het huis Oldengaerde opgesteld.

De gewelven in het polygone koor zijn nog ongeschonden, de ribben rusten op gebeitelde kraagsteenen waarop onder anderen koppen van geestelijke en wereldlijke personen zijn uitgehouwen. De wapenschilden die zij vasthouden zijn echter eveneens glad gemaakt.

Ongeveer in het midden van de Noordzijde van het schip der kerk staat een uitbouw, van ruim 4 bij 3 M. groot, die oudtijds een kapel geweest is, en blijkens aanduidingen in de muren en in den grond gevonden overblijfselen van muren, zich vroeger nog iets verder in de richting van het koor uitstrekte.

Het was de kapel van Batinghe, de groote havezathe, onmiddellijk bij Dwingelo gelegen, die in 1832 werd afgebroken. Thans bevat deze kapel het gestoelte behorende bij het huis Oldengaerde, waarover wij in een volgend artikel meer hopen mee te deelen, op welks bezitters de rechten van Batinghe grootendeels zijn overgegaan.

De gewelven uit het schip zijn verdwenen. In 1630 is n.l. de toren ingestort en volgens de overlevering in de kerk gevallen en heeft men daarna, in plaats van de gewelven te herstellen, eenvoudig een vlakke zoldering aangebracht.

Het vorige orgel droeg op de deuren de geschilderde portretten van de gevers: „Rutger den Boetslaer Heer van Batinghe en Entringhe, Drossaard van Coevorden en der Landschap Drenthe en zijn vrouw Bethina van Loon.” Het dateerde uit 1665. Bij het aanschaffen van het tegenwoordige orgel omstreeks 1890 is het oude front met de merkwaardige portretten en geschriften van de hand gedaan en verdwenen. Genoemde van den Boetslaer schonk ook een zilveren avondmaalsbeker, in welks opschrift hij genoemd werd: „Erfcollator ende fundatur deser parochiale kercke”. In 1905 zijn bij een brand de avondmaalsbekers verloren gegaan.

In den toren hangen in een uit geweldige eiken balken opgebouwden klokkestoel twee antieke klokken. De grootste draagt het opschrift in Gothisch schrift:

Ave du machst di romen * du brachtes wonne up eerden *
daer om wil ic di nomen * in Marien eender meerten (?) *
johanes * de bomen me fecit * an°. d°. (!) M°. C. C. C. XLIII *
up sünthe peters avent ad vincula. *

Op de kleinere klok staat:

Jhesus * Maria * Johannes * Gerhardus * de Wou * me * fecit
* anno † domini † MXCCCC * X CIIII † X.

Hoewel het stichtingsjaar der kerk niet met zekerheid bekend is, blijkt uit deze opschriften toch haar hoogen ouderdom. De kerk was gewijd aan den H. Antonius, wiens naam nog steeds voortleeft in een weldadigheidsinstelling die tot den huidige dag bestaat, het St. Anthoniusgilde.

Het gilde bestaat nog altijd uit twaalf broeders, die op H. Anthoniusdag (31 Jan.) te tien uren samenkomen. Voor 10 uur 's avonds moeten alle zaken zijn afgedaan.

De oorsprong dezer instelling ligt in het duister, daar bij een brand in 1632 ten huize van den schulde de oude papieren en bescheiden van het gilde in vlammen opgingen. In 1633 werden toen uit het geheugen de registers van pachten, renten en andere bezittingen opnieuw opgeteekend.

Het gilde bezit nog altijd een aantal pachten, landerijen, huizen en kapitaal op het Grootboek. Uit de inkomsten worden behoeftigen, die niet door de diaconie worden bedeeld, gesteund, terwijl ook gelden ter leen gegeven, of giften in natura verstrekt worden. De beide jongste broeders dragen den naam van servanten en zijn verplicht alles wat op de vergadering moet geschieden te behandelen. Des voormiddags verschijnen allen die iets aan het gilde hebben te betalen, terwijl zij die ondersteuning verlangen, des namiddags zich ter vergadering vergoegen.

Foto C. Steenbergh.

DE KERK TE DIEVER.

Tot de eigenaardigste giften behooren zeker die van een stuk boter van een of meer pond, waarin een geldstuk is gestoken. Bij overlijden van een der gildebroeders en bij het optreden van een nieuw gekozene wordt een half mud rogge als pacht aan het gilde betaald. Onder de vroegere gildebroeders kwamen steeds de Heeren van Batinghe, Entinghe en Oldengaerde voor, zooals trouwens nog de erfgenaam der rechten van Entinghe tegenwoordig deel van deze aloude corporatie uitmaakt.

Van den hoogen ouderdom van het dorp is aan de huizen niet veel meer te bemerken. Rondom den uitgestreken Brink, geheel met opgaand geboomte beplant, waar de meestal druk bezochte jaarmarkten worden gehouden, is bijna alles gemoderniseerd. Slechts naar het Westeinde, in de richting van „Oldengaerde”, vindt men nog een enkele ouderwetsche boerderij zooals de op de volgende bladzijde afgebeelde, waarvan de loodrecht op elkaar staande achtergevels nog gedeeltelijk met leem in vakwerk zijn gevuld. In de afgelegen buurtschappen als Eemster Lhee en Leggelor vindt

Foto C. Steenbergh.

HET OUDE SCHULTEHUIS AAN DEN BRINK TE DIEVER.

Foto C. Steenberg.

BOERDERIJ TE DWINGELO.

men echter, nog meerdere antieke huizen, met de geweldig groote keukens, met steenen vloer en open vuurhaard, langs de donkere wanden nog de oude kasten en ouderwetsche stoelen, die aan het geheel die warmte en gezelligheid geven, welke in de nieuwerwetsche boerenkamers met hun kille smakelooze inrichting zoo zee worden gemist. Daar omringt nog zwaar geboomte de verspreid liggende hoeven. Bijzonder schilderachtig is vooral de weg door de bosschen naar Assen en Ruinen, langs de golvende uitgestrekte esschen, langs de heide en met het uitzicht op de woeste gronden en zandverstuivingen ten oosten van Assen en Ruinen.

Als oasen te midden van de heide liggen de verschillende buurtschappen, bijenschuilende onder hun geboomte. Hier langs de eenzame binnenwegen en rijwielpaden die tegenwoordig overal in deze omgeving zijn aangelegd, openbaart zich de ware schoonheid van het Drentsche landschap, waarvan de reiziger diedoorde barre heide naar Assen spoort of langs den eindeloozen weg langs de Drentsche hoofdvaart moeizaam tegen den wind intrapt, niets ontwaart.

Ondanks de vele in de omgeving vloekende moderne huizen is ook het eigenlijke dorp Dwingelo nog altijd schilderachtig en een bezoek overwaard.

Over de havezathen waaraan het oudtijds zijn beteekenis ontleende, den burcht Batinge, in 1315 gesticht door Coenraad de Bos van Steenwijk en de zetels van bekende adellijke geslachten Entinge, Westenys en Oldengaerde, waarvan alleen het laatste nog bestaat, kunnen wij in dit artikel niet meer handelen. Een volgende maal dus nader over hun geschiedenis en wat daarmee samenhangt.

DR. P. W. J. VAN DEN BERG.

HAESJE CLAES.

Ter gelegenheid van de herdenking van het vierhonderdjarig bestaan van het Burgerweeshuis te Amsterdam zal in de eerste dagen van April a. s. een bazar gehouden worden in een der zalen van 't bekende gebouw in de Kalverstraat. Onder het eerepraesidium van mevrouw Tellegen-Fock nam een commissie van voorbereiding deze zaak ter harte, welke ten doel heeft een fonds bijeen te brengen, waaruit in behoeftige omstandigheden verkeerende oud-burgerweezen ondersteuning kunnen verkrijgen. Het initiatief werd genomen door de Oud-burgerweezen Vereniging „Haesje Claes”, welke haar naam ontleent aan de liefdadige vrouw van den vermogenden Claes Jacobsz in 't Paradijs, die als stichteres van het Amsterdamsche burgerweeshuis bij velen in dankbare nagedachtenis voortleeft. Deze „noyt vergetelijke Moeder der arme weezen”, gelijk Casparus Commelin haar in zijn Beschrijving van Amsterdam noemt, heeft eenige kleine huisjes in de Kalverstraat, nabij de „Heyliger Stede” of Nieuwe Zijds Kapel, welke haar in eigendom toebehoorden, omstreeks 't jaar 1520 ingericht tot opvoeding, op haar kosten, van een klein getal ouderlooze kinderen, onder opzicht en bestier van zekeren Teeuwes Zwerzen. De Stedelijke Overheid, welke zich al spoedig deze goede zaak aantrok, droeg in 1529, als blijk van erkentelijkheid, aan haar man Klaas Jacobs Paradijs het bestuur der stichting op.

Haesje Claes heeft intusschen ook nog op andere wijze blijk gegeven van haar menschlievendheid. Zij bestemde n.l. bij uiterste wilsbeschikking een aanzienlijke som voor den bouw van een Oude Vrouwen Gasthuis, — dit woord opgevat in zijn oorspronkelijke beteekenis — hetwelk spoedig na haar overlijden verrees op een ledig erf, tegenover de N. Z. Kapel en waarin een twaalfstal oude vrouwen zouden verzorgd worden.

Door een zeker priester, Jan Barentzn. werd den 3 Augustus 1548 „uyt vryer harten ende welbedachten moede” aan de stichting van Haesje Claes een jaarlijksche rente toegezegd van dertien Ponden Vlaamsch, tot verzorging van een gelijk aantal „oude, scamele mannen” benevens een dertiende, die „een Priester sal mogen wesen, sonder Poorter te zijn”, zooals staat te lezen in een Ordonnatie d.d. 30 Januari 1550.

Het aantal dertien werd door den milden gever aldus bepaald „ter eere van Godt almachtich ende van Zijnen heyligen twaelff Apostelen”, redenwaaron een hunner een priester zou zijn.

De uitgaven waren berekend op één Pond Vlaamsch, d. i. zes gulden per jaar voor iederen verpleegde, een begroting, die zoo ruim genomen bleek, dat later van die dertien pond of 78 gulden elke maand nog één gulden voor de gezamenlijke mannen en insgelijks één gulden voor de vrouwen kon overschieten om hun op sommige heilige dagen een feestelijken maaltijd te bereiden, alsmede op Witten Donderdag.

Op dezen dag moest het rantsoen van dien aard zijn, dat er voldoende van het maal overbleef om 's avonds nog van te soppen „in memorie dat God de Heer met sijn 12 Apostelen syn hylich Avontmael gehouden heeft.”

Alzoo: levensonderhoud — een mengel bier daags voor de mannen en een pint voor de vrouwen inbegrepen — verstrekt aan dertien mannen gedurende een vol jaar en bovendien dertien feestmaaltijden voor vijf en twintig personen, voor een bedrag van... 78 gulden!

Zoo was het omstreeks het midden der zestiende eeuw, en nu?

F. W. DRIJVER.

VASTENAVOND.

VERGEEFS heeft de Reformatie getracht de vastenavondvreugde van de baan te krijgen, die zooals Walich Siewertz in 1604 verklaarde „met allerlei narrerye, sotternyen, mommerie, dantsen, spelen, dronckenschap en gulsigheyt” werd gevierd. Vergaefts klaagde een ander, dat „vele mans dan niet alleen vrouwekleeren en vrouwen manskleeren aantrekken, maar ze mismaken zich verder met momesichten ende hebben harpen, psalten, tamborynen, luyten, cyters, vedelen, duytsse flyten, pypen en wijn in hun welieven”; 't heeft niets geholpen, de geloofskwesties werden op den achtergrond geschoven en ieder deed mee aan de vastenavondpret, het carnaval.

Het woord „carnaval” komt af van het laag Latijnsch *carne-nem*: „genoegen van het vleesch”. In 't Italiaansch werd het verminkt tot *carnevale*, in 't Fransch werd het *carnaval*. De vastenavondbeweging bestaat uit drie vette dagen: Zondag, Maandag en Dinsdag, die de groote veertigdaagsche vasten voorafgaan. In den volksmond heet het „vastelavond”, een klankverschuiving, die o. a. ook voorkomt in „schrikkeljaar” en „werkdag”. Het carnaval is wel eens teruggebracht naar het heidensche, Romeinsche tijdperk, toen herders en herderinnen hun god Pan vereerden. Dat de vastenavondfeesten van heidenschen oorsprong zijn, is niet twijfelachtig, zou men zeggen, want ze werden bij het concilii van 743 verboden.

Het heeft echter niet geholpen. Zaterdag vóór Sexagesima gaf de groote klok van het Capitoel het sein tot de feestviering, waaraan zelfs door geestelijken deelgenomen werd, natuurlijk niet verkleed.

De overheid heeft zich vooral verzet tegen het loopen met momgezichten, 't geen aanleiding kon geven tot minder gepaste grappen of kwaadaardigheden, waarvan de dader dan onbekend bleef. Zoo werd in 1479 te Deventer het bevel uitgevaardigd, „dat nyemant en sal gaen met verdeckede angesichte.”

Dit alles mocht niet baten; men wist het trouwens, want honderd jaar vroeger hadden schepenen van Amsterdam reeds bevolen, „dat nyemant en moet gaen met verdeckte angesichte.” Niettemin werd er gedanst, gejoeld en voor zot geloopt, dat het een aard had, waartoe de Rederijkerskamers pogingen af om het feest te verbieden, ja zelfs ging ze haar steun verleen.

Zoo lezen wij bij Ter Gouw, dat in 1326 te Arnhem op vastenavond de „gesellen” hun spel op de markt gaven, waarvoor ze van de stad betaling ontvingen en zoo ging het ook in andere steden.

Niet alleen deed het „gemeene volk” mede aan de vastenavondpret, ook vorsten namen er aan deel.

Toen hertog Reinoud in 1406 op 't Valkhof zijn „vastelavond” wilde vieren, stond het niet stil van boden en wagens tusschen Arnhem en Nijmegen en toen de Rhijnsche wijn nog niet aangekomen was, zond de hertog Reinke van Vinkenfoorde den Rijn op tot Buderich, om te informeren waar de wijn bleef. Ja, zelfs

vorstinnen hielden vastenavond en niet aan haar Hof, maar volgens 's lands gebruik, in het wijnhuis. Elisabeth van Brunswijk, de gemalin van hertog Karel van Gelder, deed dit b.v. en liet er wat potsenmakers komen om „hoir gnaden" wat te doen lachen.

Werd het door den oorlog de kop ingedrukt, even beroemd als schitterend was vroeger het carnaval in den Bosch, zooals het program aangaf, het „Groot Fietel en Kemiek Swerree van hül de Herremenie. 35 kerls sterk", met Z. K. H. Prins Amadero Ricordo di Carnavallo van de beroemde Oeteldonksche Club aan het hoofd. Ook deze vorst is van zijn troon gestooten en Peer van den Muggenheuvel, burgemeester van Oeteldonk, naar huis gestuurd.

Aardig klonk het in Kennemerland langs de straten :

Vrouw 't is vastenavond,
Klinken op de bussen,
Hier een stoel en daar een stoel,
Op elken stoel een kussen,

waarbij de rommelpot niet ontbrak, zooals we te Eenrum konden hooren :

Foeke, foeke rommelpot
En hes toe gein man
Ik heb 'n broaden houndertien
Dat zal er vanavond an.

Waarop men in Groningen liet volgen:

Schippien van drei weken
Loat heur zailtien streken
Boven in de hangeltop,
Daar hangt een dikke metworst op.
Snie wat braid, snie wat snel,
Snie joe dan moar nyt in 't vel.

En in Brabant was het weer:

Vrouw, 't is vastenavond,
Ik kom niet thuis voor t' avond,
T'avond in de maneschijn,
Als vader en moeder na bed toe zijn.

„Klinken in de bussen" is synoniem met „in de bus blazen" of „geld geven". „Foeke, foeke" bootste het geluid van den rommelpot na.

Nu alles om zoo te zeggen herleeft of wordt wedergeboren, zal misschien ook wel het carnaval in zijn eer worden hersteld.

K. L. SCHAMP.

DE DWERGSTERN.

(STERNA MINUTA).

MET de dwergstern zou mijn serie kieke van in Nederland broedende zeezwaluwen volledig zijn. Geen wonder dus, dat ik het voorstel van mijn Dordtschen vriend, bij wien ik een paar dagen logeerde, om een uitstapje te maken naar de broedplaats Hoek van Holland en te trachten, daar de dwergstern op de plaat te krijgen, van ganscher harte toejuichte.

Zondag 15 Juni gingen we er dan op uit, de groengeverfde camera's achteloos op den rug geslingerd en voorzien van proviand voor den heelen dag. Tot Rotterdam ging de reis voorspoedig. Doch daar kregen we al „pech." De trein, waarin we zouden overstappen, ging niet verder dan Maassluis. Al ons informereen bracht ons niets verder. We ontwierpen 't eene plan na het andere, om te trachten, toch dadelijk verder te kunnen, doch het een was al even bezwaarlijk of onmogelijk als het ander. We moesten wachten tot 11.52. Na nog wat ongeduldig en onzeker te hebben staan draaien, gaven we onze bagage in bewaring en gingen de stad in, naar de diergaarde, waar we heilzame afleiding dachten te vinden. Dit bleek inderdaad het geval; de tijd was spoediger om dan we hadden durven denken.

Goed en wel elf uur gingen we dus weer naar station D. P., waar we alvast plaats namen in onzen trein, na eerst verjaagd te zijn uit een coupé van een wagen, die gereserveerd was voor een gezelschap, dat naar den Hoek ging, naar de conducteur zei.

Nu ben ik heelemaal niet pessimistisch van aard, doch ik begon kwade noten te kraken. „Een gezelschap naar den Hoek" dacht ik, in 't volle van den broedtijd en dan vanuit Rotterdam, met zijn Nat. Hist. Vereniging. Dat kon onzen tocht wel eens heelemaal doen mislukken. Mijn vriend, zelf ook niet gerust echter, praatte over 'mijn sombere vermoedens heen; Rotterdam was zoo groot; 't kon wel een gezelschap zijn, dat naar 't strand

ging; waarom zouden het per se vogelmenschen zijn. Maar toen de tijd van vertrek naderde en de eerste reizigers voor den gereserveerden wagen waren gepasseerd, met kijker of plantenbus of beide op den rug en meerdere volgden, toen bleef ons weinig twijfel meer over. En volkomen zekerheid hadden we, toen we den hoofdpersoon zagen voorbijgaan, dien we beiden zeer goed kenden, Dr. Büttikofer. Het gezelschap had zeker meer recht om naar de punt van Rozenburg te gaan dan wij, maar dat die excursie nu juist moest samenvallen met ons uitstapje! Als er den heelen dag zoo'n 50, 60 menschen op het kleine eiland rondliepen, zou er van fotografeeren niet veel komen. Maar, we zaten er nu eenmaal voor; ik was er nog nooit geweest, dus we reden mee. Aan den Hoek gekomen, haastten we ons, het gezelschap zooveel mogelijk vóór te zijn en ook buiten dat, moesten we woekeren met onzen tijd. 't Was nu zeker ongeveer 1 uur en om half 7 moesten we aan den trein zijn. We lieten ons aan de haven overzetten, en kwamen spoedig aan de overzijde, aan het lange, smalle steigertje aan, waar we al dadelijk opgepikt werden door twee koddebeiers. Mijn vriend liet echter zijn penning zien, die als bewijs moest dienen dat hij ook „van de politie" was en de zaak was gezond. Een der mannen was nog zoo beleefd, ons te zeggen, waar we de meeste nesten van minuta konden vinden, en we haastten ons daarheen. 't Was het gedeelte van het uitgestrekte strand, zuidelijk van den Waterweg.

Lang duurde het niet, of het korte, nijdige, snerpnd geluid van minuta liet zich boven ons hooren. Toch moesten we nog wel een minuut of tien loopen, eer we nesten vonden. We zagen ze met twee en drie eieren, een enkel met jongen. Het terrein was hier bezaaid met schelpjes, wat het vinden der nesten niet gemakkelijker maakte. We zochten elk een nest op, dat ons geschikt leek en stelden de camera's. Hiermee ging ongeveer een kwartier heen. We stonden gereed, om naar het duin te gaan (we zouden electrisch fotografeeren) en daar een half uur of een uur wachten, toen uit een gaping in de zandheuvels een invasie van dames en heeren zich over het strand verspreidde. „Allemachtig!" zei mijn vriend, „daar heb je 't al!" We bleven nu maar bij onze camera's, want hoewel we overtuigd waren van de beste bedoelingen dezer vogelmenschen, ook met betrekking tot ons, begrepen we toch, dat de camera's wel bijzonder de aandacht zouden trekken en een onwillekeurige beweging, even wijzen met een wandelstokje, kon 't contact bewerken en den sluiters ontspannen. We bleven dus geduldig(?) zitten, terwijl over de heele breedte van het strand de excursisten zich verspreid hadden en ijverig naar nesten liepen te zoeken. 't Ging ons natuurlijk langzaam genoeg, en we waren al blij, toen alvast de „voorloopers" ons genaderd waren. De menschen waren zeer belangstellend en beleefd; een der heeren vroeg deelnemend, of ze ons toch niet stoorden. Ik brabbelde maar een beleefdheid terug; de man bedoelde het ongetwijfeld best, maar ik kon toch niet zeggen, dat de vogels even goed wel op hun nest zouden komen, al stond er een man of tien omheen. Mijn makker kreeg ook gezelschap en gaf geduldig de gevraagde explicaties, doch zag, als ik, met verlangen uit naar het oogenblik, waarop de laatste gepasseerd zou zijn. Daar ging wel een uur mee heen. Er restten ons nu nog ruim twee om te fotografeeren, als tenminste het gezelschap niet denzelfden weg terugkwam. Alleen twee dames langs den zeekant, die niet voortgingen, en twee heeren en een dame, die zich dicht bij onze camera's in het warme zand hadden neergevlijd, schenen nog een beletsel te zullen zijn voor het slagen van onze pogingen. De twee dames raakten we kwijt toen heel

Foto C. Steenberg.

DE KERK TE DWINGELO.

in de verte een fotograaf zijn camera opstelde. Als de wind huppelden ze er heen. Maar het drietal maakte geen aanstalten om verder te gaan, tot mijn vriend de stoute schoenen aantrok. den heeren en de dame vertelde, waarvoor wij daar waren en hun beleefd verzocht, als het hun om 't even was waar ze lagen, wat verder op, achter een zandruggetje te gaan. De heeren waren dadelijk bereid en sprongen op; de dame echter keek maar zuinig, doch begrijpende, dat het toch al te onbeleefd zou zijn, ons verzoek botweg te weigeren, sukkelde ze maar met de heeren mee. Eindelijk was het terrein vrij en konden we op het duin gaan zitten wachten. Na een half uur gingen we kijken; we hadden beiden een opname gemaakt. We schoven een nieuwe plaat voor en gingen heen. Na weer een half uur bleek de sluiters van mijn makkers camera gewerkt te hebben, de mijne niet. En toen we voor de derde maal gingen kijken had mijn makker weer contact gehad, ik niet.

't Was tijd om op te breken. We namen nog een kiek van 't nest, met de eitjes en gingen naar het steigertje. De veerlui waren aanwezig en al spoedig kwamen we op 't station, waar we het gezelschap vogelmenschen aantreffen en met enkele al gauw in druk gesprek waren.

Een paar uur later waren we weer in Dorcht, mijn gastheer met 3 minuta's in zijn chassis en ik met één. Als ze nog maar goedgeslaagd mocht zijn, dan was, gezien de tegenspoeden dien dag, er heelemaal niet te klagen. Nu, ik was over de kiek tevreden, doch ze zal dit artikel niet illustreren, daar ik een paar weken later op Schouwen een drietal schitterende foto's van minuta mocht maken, waarbij ze het toch verre moest afleggen.

Ik wil daarvan nog even een korte beschrijving geven.

In Juli van het vorig jaar, in de duinen achter Haamstede omdwalende, hoorde ik opeens boven mij een geluid, dat ik daar nog nooit vernomen had. 't Moest van een stern zijn, dat was mijn eerste gedachte. En dan was er maar ééne kans mogelijk: de dwergstern (*Sterna minuta*). Die was daar in de buurt wel eens geschoten, doch, of ze er ook broedde, dan wel toevallig of op den doortrek daar verbleef, was mij niet bekend. Terwijl ik zoo liep te „praktizeeren”, zocht ik natuurlijk het luchtruim al af naar den bewerker van het snerpende geluid en daar dit bleef aanhouden, had ik den vogel gauw in de gaten. 't Was inderdaad een stern, kleiner dan een vischdief. Ik had een sterk vermoeden, dat het inderdaad de dwergstern was, doch daar ze aldoor maar alleen bleef, terwijl ik ondanks mijn ijverig zoeken geen nest vinden kon, ging ik veronderstellen, dat het een jonge vischdief zou zijn, die nog niet goed „ter tale” was.

Ik nam me echter voor „bij leven en welzijn” het volgend jaar eens een onderzoek in te stellen en dan vroeger in het seizoen. Toen ik dan dit jaar, begin Juli, mijn camera met electrisch apparaat bij een strandpleviertje had gezet, ging ik met den jachttopziener, die me vergezelde, op het strand aan. We kwamen ook op het breede, hooge zandterras, waar ik het vorig jaar de dwergstern naar ik meende had gehoord. En nog hadden we het terras niet betreden, of daar klonk weer datzelfde geluid, nu uit wel twintig, dertig keelen. Dank zij mijn bezoek aan Rozenburg, wist ik nu dadelijk het geluid te determineren: 't was van de dwergstern. De vogels leven onder een nijdig rëtsj, rëtsj, al maar boven ons zweven, zoodat ik overtuigd was, dat er nesten lagen. We zochten het terras zoo goed mogelijk af, doch vonden niets. „Het waait te hard,” zei de jachttopziener, „als de eitjes er liggen, zijn ze allang onder gestoven.” Dat wilde ik nog niet zoo gauw aannemen, ofschoon werkelijk bij harden wind verscheidene legsels onder het zand bedolven worden. Ik kende de kleine eitjes en wist, hoe moeilijk ze tusschen schelpen en zand te onderscheiden zijn. Ook maakte de wind een rustig afzoeken van den bodem bezwaarlijk. We gaven het dus maar op, doch ik drukte mijn makker vooral op 't hart, er de komende week eens terdege naar de nesten te zoeken; voorzover ons bekend, waren de eieren van minuta daar nog niet gevonden.

Den volgenden Zaterdag kwam de jachttopziener me met een opgestoken zeiltje vertellen, dat hij de eieren gevonden had en wel verscheidene nestjes, legsels van één en twee eitjes, en een enkel van drie. Daaruit leidde hij af, dat er den vorigen Zaterdag, toen wij er samen zochten, nog geen eieren waren. „Ze zijn bepaald ergens anders verdreven,” zei de man, „door hoog water of doordat de eieren geroofd zijn.” Aannemende, dat inderdaad in den loop dier week de stern, tjes aan 't nestelen gegaan waren, terwijl dien Zaterdag de strandpluivier nog mijn volle aandacht vroeg, ging ik naar de stern, tjes niet eens kijken. Ik had daar nog wel een paar weken den tijd mee. Nadat ik het pleviertje goed en wel op de plaat had, moest dan toch de kleine dwergstern er aan gelooven. Zaterdag 19 Juli ging ik er op uit. In den loop der week had de jachttopziener bij een tweetal nesten een stokje in het zand gestoken, zoodat ik die kon vinden, als hij geen tijd had om met me mee te gaan. Ik ging er dien dag alleen heen, de camera op den rug

en een groote spa, een „bot”, zeggen ze op Schouwen, op den schouder. Ik moest van het electrische gedoe ditmaal niets hebben, hoe ook mijn Dordtsche vriend het als het non plus ultra verheerlijkte en aanprees. Nu, hij was secuuder dan ik en had beter spullen; hij kon zijn sluiters stellen op $\frac{1}{150}$ seconde, of nog vlugger; mijn gordijnsluiters, een oudje bovendien, haalde misschien op zijn vlugst $\frac{1}{50}$ seconde, zoodat, mocht ik bij rustige vogels, als scholekster, grutto, zilvermeeuw en wulp ook schitterende resultaten gehad hebben, ik bij vlugge vogels vaak teleurstelling ondervond. Bovendien behoefde ik uit een oogpunt van tijdsbesparing ook niet met het electrisch contact te werken, want ik bleef toch den heelen dag in het duin en dan, ik had ook weer zoo'n sterk verlangen de vogels op 3 M. afstands van me naar het nest te zien gaan, ze van vlakbij te kunnen bewonderen, ze gade te slaan in al hun doen en laten.

Op het zandige terras aangekomen, had ik al gauw de twee stokjes in de gaten. De eitjes lagen er gelukkig nog. Op 3 M. afstands van een der nesten groef ik een kuil, haalde op het strand een bos lange wilgen twijgen, daar aangespoeld, die ik een week te voren al had zien liggen, stak de twijgen in de wanden van den kuil, naar boven naar elkaar toewijzende, haalde een paar armenvol blootgewaaide helmwortels, wierp die over de „kapbinten” heen en mijn woning was gereed om mij te ontvangen. De camera stelde ik op $\pm \frac{3}{4}$ M. van 't nest, de lange gummislang leidde ik naar mijn loopgraaf, ik kroop er zelf in en het stern, tje had maar te komen. Ik had moed, dat het wel gauw verschijnen zou, ondanks de camera en de gebergtevorming dichtbij en niet-tegenstaande ik zoo maar, zonder hulp van een makker, in den kuil gekropen was. En waarlijk, bleef ik steeds het nijdige geschreeuw boven me hooren, na een minuut of tien zag ik het vogeltje al dicht langs het nest zweven, al dicht er dicht, en lang duurde het niet, of het zette zich op een paar M. afstands er van neer. Het vloog weer weg, doch zweefde aldoor dicht langs het nest heen en toen ik het zag neerstrijken, een M. of drie van het

nest af, naar mijn kant toe, kon ik het eens goed opnemen. Behalve dat de dwergstern kleiner is dan haar verwanten, onderscheidt ze zich van deze door het witte voorhoofd en de gele kleur van snavel en pooten, wat haar in tegenstelling met de somber getinte zwarte stern een zeer helder en opgewekt aanzien geeft.

Terwijl ik zoo even het mooie vogeltje bewonderde, was nummer twee zoowaar op het nest gegaan. Toen ik weer in die richting keek, zat het er rustig op. Voor een opname deugde de houding echter nog niet; het moest nog wat draaien. Nu, het was wel zoo beleefd, dit gauw te doen, de sluiters klapte en het ging er vandoor. Ik kroop uit mijn cel, schoof de chassis dicht, een nieuwe plaat

voor en verdween weer in den grond. Een half uur later was de vogel weer op 't nest. Hij was me te vlug; ik had hem staande willen nemen. Daar hij echter weer anders zat dan zoeven, zou ik toch maar belichten. Ik kneep; de vogel ging er vandoor, doch ik hoorde geen sluiters. Dat was verdacht; ik haastte me naar het toestel, . . . de sluiters stond open. In den gummibal was een scheur. Dat was een strop. Zulke buitenkansjes heeft de vogelfotograaf altijd, als hij een mooie kans heeft. Dat mijn plaat bedorven was, was zeker jammer, doch 't was 2 uur zomertijd, ik had met een makken vogel te doen; 't was toch om wanhopig te worden, als ik zoo weg zou moeten. Ik kreeg gauw een ingeving: 't was een half uur loopens naar Burgh; na een uur kon ik terug zijn. Ik nam de camera even weg, stopte de tasch in het zand en ging naar Burgh, naar den smid, om een fietspomp. Half 4 stond de camera weer gereed en zat ik in mijn hol; aan de gummislang bengelde een fietspomp. Na een half uur kwam de vogel; ik gaf een stoot, de sluiters vloog en de tweede opname was gemaakt, weer van den zittenden vogel. Na weer een half uur naderde het stern, tje opnieuw het nest; ik had de pomp in de hand; daar ze zo lang was, was ik niet zoo zeker van het oogenblik van belichten als met den bal. Daar stond de vogel heel even stil naast het nest. Een geweldige stoot en de derde opname was gemaakt. Mijn platen waren op en ik kon naar huis. 't Was een mooie dag geweest.

J. VIJVERBERG.

Het voormalig Rondeel aan den Amstel te Amsterdam.

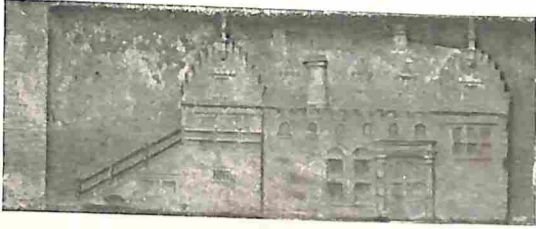
TOEN de Regeering in 1482 besloot de stad te vergrooten, die tot dat jaar slechts door een diepe gracht was omringd, werd zij binnen een jaar tijds met een sterken muur, „met vele schoone torens” omgord. Die torens waren niet alleen schoon, maar ook behoorlijk versterkt. Bovendien werd in vijf kazematten der stadsgracht „metalen gescht” geplaatst, 3 zesponders „onder 't gordijn” tusschen 't bolwerk

Foto J. Vijverberg

DWERGSTERN BIJ HET NEST.

DE GEVELSTEEN MET VOORSTELLING VAN HET RONDEEL AAN DE ZIJDE DER NIEUWE DOELENSTRAAT.

Wagenaar, onder de vleugels van de Amstelbrug, stonden maar 2 zesponders; voorts onder twee bogen in twee kelders, 3 achttienponders „om den Amstel te bestrijken.” Het verdere geschut en de ammunitie was opgeborgen in het groote halfrondeel, aan den Amstel, „het Rondeel” genaamd. „Vijfhonderd voeten verder,” zoo lezen wij bij Commelin, „komt men aan den geweligen toren *Sweyght Utrecht*, zijnde met het vernoemde Rondeel met den muur aan den anderen gekoppelt, een slot, tot bewaringe des Amstels en Dwingelandt der Utrechtsche, nu de Kloveniers Doelen.” De sterkten begonnen bij de Haarlemmerpoort, volgens anderen bij den toenmaligen Kruit- of Haringpakkerstoren aan het IJ, bij de nieuwe Haarlemmersluis. Den singel volgende, kwam men aan de Regulierspoort en was de uitleg weldra tot aan de Schapenmarkt, het tegenwoordige Sofiaplein, genaderd. Tegen den Amstel werd een wachthuis gebouwd met den toren „Leeuwenburg” en over den Amstel een houten brug geslagen, die „de Roode Brug” genoemd werd, welke de west- en oostzijde der stad met elkander verbond. Hier werd de oostzijde van den Amstel gedekt door een sterkte naar de zijde der stads buiten-gracht, een hecht gebouw, dat om zijn halfronde omtrek, bekend is onder den naam van „het Rondeel.” Volgens Wagenaar zou het halfrondeel „beoosten de Roode Brug” reeds in 1480 gebouwd zijn, volgens anderen in 1488, sommigen noemen 1535 als het jaar der stichting. In een keur van 1566 wordt gewaagd van „de geërfde tusschen Grimmissersluis en het halffront aan den Amstel.” Het was een dier bolwerken, waarvan Gijsbrecht van Aemstel in Vondel's treurspel zegt:

„k Heb menigmaal bij nacht, het groot rondeel beklommen,
Dat aan den hoek van 't IJ die sterke stad bewaakt.

In 1546 werd de stadstimmertuin overgebracht naar het terrein tusschen het Rondeel en den Kloveniers-Doelen en genoot de stadstimmermeester vrije woning in het Rondeel. Dat was echter van niet langen duur, daar men, zoo lezen wij in het belangrijk opstel: „de houten fundeering van het Rondeel,” door G. van Arkel, waaraan ik hier het een en ander ontleen, door de veranderde tijdsomstandigheden het bolwerk wel weer eens noodig kon hebben en werd het ingericht tot een „bushuis, tot berging van stukken geschut, kruijt en andere krijgshooftheden.” De hooge en dikke muren waren van schietgaten voorzien en de getraliede vensters gaven aan het gebouw een krijgshaftig aanzien. Twee trapgevels aan de zijde der nieuwe Doelenstraat brachten eenige afwisseling in den sombernen bouw. Het had een leien dak en binnen het gebouw bevond zich een open plaats. Langs den ronden muur ter hoogte van het verwulfd gangpad, telde het vele ruime kamers en zalen, waar de „krijgsbehoeftheden” werden opgeborgen. In 1566 kwam Prins Willem over de Roode Brug Amsterdam binnen en bulderden de kanonnen van het Rondeel om hem te begroeten. In de 16e eeuw hadden Burge-meesteren een artilleriemeester aangesteld, die het opzicht had over de stadswapenen en vrije woning genoot in het Rondeel. In 1653 werd deze betrekking voor het laatst bekleed door Pieter Egbertszoon Vink. Daarna werd het Rondeel tegelijk met den daar tegenovergelegen stadstimmertuin weggebroken en de nieuwe Doelenstraat aangelegd.

In 1633 werd de houten Roode Brug ook afgebroken en door een steenen brug, later de Doelensluis genoemd, vervangen, die op acht zware zuilen rustte en zeven bogen telde. De acht zware zuilen waren gebouwd op roosterwerk, waaronder palen waren geheid.

In 1638 werd op de plaats van het oude Rondeel een deftig logement gebouwd, zooals beschreven wordt in den Atlas van Fouquet, (1783). In den gevel werd een witte steen aangebracht, waarop het Oude Rondeel was voorgesteld. Het huis is daarna herhaalde malen verbouwd, waarschijnlijk het laatst in 1771. In dat jaar werd het bewoond door den logementhouder R. Welters, die toen naar het perceel Kloveniersburgwal hoek Rusland, het latere „Wapen van Amsterdam” vertrok.

In het begin der vorige eeuw was het Rondeel het eigendom van den Heer Kouderer, die het bij zijn overlijden, omstreeks 1825, naliet aan zijn nicht.

Oosterbeer en Oetewaal, 3 stukken „onder 't gordijn” bewesten de Weteringpoort en nog 3 „onder 't gordijn” bewesten de Leidsche poort. In ieder der 2 overige kazematten, zoo lezen wij verder bij

Deze trad, omstreeks 1838 in het huwelijk met den Heer Hendrik Jan Wolters, die, versierd met het Metalen Kruis, van de „tiendaagsche ruzie” was teruggekeerd. Hij liet het hotel belangrijk verbouwen en van een geheel nieuwen voor-gevel met bogramen voorzien. Wel was het een hotel van den eersten rang. De groote eetzaal aan den Amstel was door Roskam met voorstellingen van bloemstukken en vogels beschilderd. Vóór die zaal liep een lang balkon over de geheele breedte van het gebouw over den Amstel. Maar vooral de kleine eetzaal in het „nieuwe huis” aan de Doelenstraat maakte, met haar in olieverf beschilderd behang en plafond, een voornamen indruk. Daarachter liep een zeer breede witmarmeren gang, die het geheele gebouw doorsneed, tot aan de „koepelkamer” aan den Amstel. Op de bovenverdieping was nog een herinnering aan den pruijktijd; men vond daar de z. g. „poeierhokken,” lange houten portalen, waar destijds de heeren en dames vóór het ontbijt werden „gepoeierd,” een kunstbewerking, die niet in de kamer kon geschieden.

Het Rondeel heeft steeds zijn roem als hotel van den eersten rang gehandhaafd. Omstreeks 1850 nam de jeugdige Kroonprins, Willem van Oranje, met zijn gouverneur Jhr. de Casembroot, daar voor eenige dagen zijn intrek. Ook Victor Hugo heeft er gelogeerd en vond de antieke, kunstig gesneden bank in de vestibule zóó mooi, dat hij ze van den eigenaar kocht.

Na het overlijden van den Heer H. J. Wolters in 1875, werd hij opgevolgd door zijn zoon Gerrit, Jan Wolters, die het gebouw in 1883 in- en uitwendig liet verbouwen. Bij die gelegenheid gaf hij den hierboven vermelden gevelsteen, die in een der kelders was opgeborgen, ten geschenke aan het Rijks Museum; de steen, hierboven afgebeeld en thans gemetseld in een muur van een der nieuwe bijgebouwen achter genoemd Museum, is eigendom geworden van het Kon. Oudheidkundig Genootschap.

Omstreeks 1890 werd het Rondeel door den Heer G. J. Wolters, die zich uit de zaken wenschte terug te trekken, verkocht aan de Heeren Kamps en van den Berg. Daar de nieuwe eigenaars geen kans zagen de zaak in stand te houden, ging het Rondeel in andere handen over, echter niet meer om aan zijn vroegere bestemming te beantwoorden. Het gordijn was voorgoed gevallen en er werd tot afbraak besloten. Aan den architect W. Hamer werd de leiding over den nieuwen bouw opgedragen en 27 April 1895 had de aanbesteding plaats. Op 14 Mei van datzelfde jaar dreunden de eerste mokerslagen op de muren van het Oud Rondeel, dat tot den grond werd afgebroken, om plaats te maken voor het bekende Hotel de l' Europe. K. L. SCHAMP.

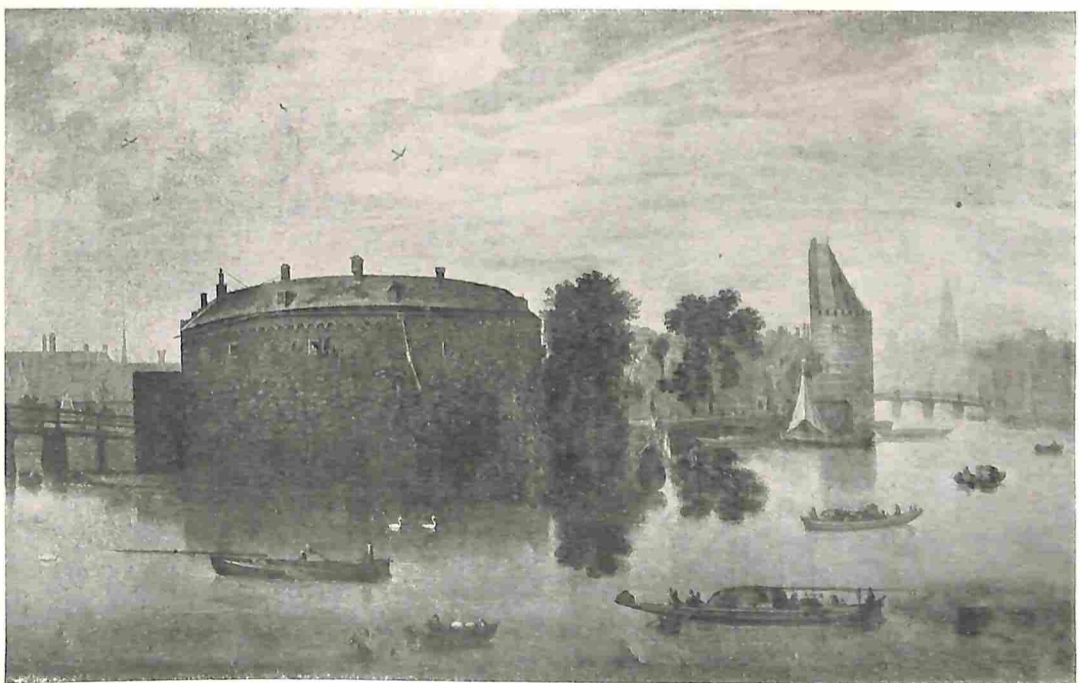
BOSCHBESSEN.

Hebt ge wel eens opgemerkt, dat ge van die lekkere kleine vruchtjes, rijpgestoofd in het verborgen, daar op den groenen bodem van het bosch, zulk een reusachtig aantal snoepen kunt als ge maar wilt, zonder ooit ervan verzaad te raken? Een vreemd verschijnsel, waarvoor het veelwetende volkssprookje alweer een verklaring geeft.

Er ging eens — zoo vertelt het — een nurksche, hebzuchtige knaap het bosch in om boschbessen te zoeken. Hij had al een mooi korfje vol, toen daar plotseling de moeder Gods langs kwam, die vriendelijk vroeg: „Wat heb je daar in je korfje?” „Niets”, zei het kind stug. Want het was bang, dat zij van de bessen mee wou hebben.

„Ei!”, sprak de moeder Gods, „is het niets, dan zal je er ook niets aan hebben!” En van dat moment wordt niemand ooit van boschbessen verzadigd, hij mag er zooveel eten als hij wil.

DE R.

HET RONDEEL TE AMSTERDAM.

Naar de schildering van S. de Vlieger in het Amsterdamsche Stadhuis.

De Hervormde Renaissance-kerken in Nederland, als zelfstandig bouwwerk gesticht.

DE NIEUWE KERK TE ARNHEM.

VAN onbekenden te mogen gewagen, die overwaard zijn onze belangstelling in ruime mate op te wekken, prikkelt den kunstzin van elk weldenkende. Daarom is het eene lust op den architect dezer koepelkerk Antony Aytink van Falkenstein en op dit zijn werk, gebouwd in 1837, te wijzen. Het valt zeer op, dat in den grootsten vervaltijd der bouwkunst, toen men met ijver bezig was over geheel Nederland de waardevolste architectonische gewrochten van weleer te verminken en te sloopen; toen nòch de schoonheid der vormen nòch hunne voorbeeldige constructie indruk maakten; onbeduidende en wanstaltige gevels alom verzezen; dat in dien kunstarmen tijd, het aan A. Aytink van Falkenstein gegeven was een monument te stichten, dat ook bij de hedendaagsche hoogte der bouwkunst met lof mag worden genoemd. Krachtig getuigt dit voor het artistieke zijner gaven en herinnert eraan, dat in tijdperken van achteruitgang — waarin zware slagschaduwen overheerschen — tòch nu en dan een sterk licht doorbreken kan.

De Nieuwe Kerk is op eigen grondvesten gesticht op een plein bij het groote postkantoor, iets oostelijk van de in 1817 gesloopte oude St. Janskerk, welke volgens de beschrijving van Arnhem door Mr. J. W. Staats Evers in overoude tijden, door de ridders van Malta en van Rodus, of St. Jansheeren op de grondslagen van een heidenschen tempel was opgericht. In 1806 werd de St. Janskerk ten behoeve der Hervormde gemeente aan de stad Arnhem afgestaan, welke in 1836 eigenares werd van het terrein, waarop in 1837—1838 de Koepelkerk (aanbesteed voor f 52.000.—) verrees.

Daar de schepper van een werk altijd hooger staat dan zijne schepping, wordt men onwillekeurig genoopt allereerst kennis te maken met den onbekenden architect, dien het gegeven werd zich zoo zeer te onderscheiden, dat hij als kerkbouwmeester eerder bij zijne kunstbroeders der zeventiende en achttiende eeuw moet gerangschikt worden. Eene opvallend merkwaardige verschijning is dus deze artiest, die als stille in den lande, onopgemerkt aan zijne tijdgenooten is voorbijgegaan. Ongetwijfeld is het domperachtige van het zwakke kunsttijdperk, waarin hij leefde en werkte, hiervan de oorzaak. Want Antony Aytink werd geboren aan 't einde der achttiende eeuw toen de belangstelling in de kunst tamelijk te niet ging en de architectonische uitingen meer en meer afnamen in kracht en gratie en overgingen in de kille prestaties van den empiretijd. Nù zoude hij uitstekend als kerkbouwmeester en als ontwerper van gebouwen voor wereldsch doeleind'. Want ook zijne typische Willemskazerne, in 1836 ontstaan, en zijn deftig Paleis van Justitie (aanbesteed voor f 91.400.—) — beide te Arnhem — getuigen levendig van zijne gaven ook in deze richting. In den eenvoudig bescheiden gecomponeerden gevel dier kazerne weet Aytink eene rust in de werking der uitgestrekte muurvlakken te toonen, welke menig hedendaagsch architect hem mag benijden. Aan de stad Arnhem komt de eer toe den goeden smaak te hebben gehad den begaafden Zutphenaar reeds op twee en twintig jarigen leeftijd daaraan te hebben getrokken. *)

Ook nu is A. Aytink van Falkenstein eene onbekende figuur. Dat het tijdschrift „Buiten” uitvoerig over hem kan berichten, dankt dit aan de groote welwillendheid waarmede de heer J. G. A. van Hogerlinden, Bibliothecaris van het Genootschap Kunstoefening te Arnhem, de gegevens verstrekke. Het is ons eene aangename plicht hem openlijk hiervoor onzen dank te betuigen daar door zijne hulp Aytink in brederen kring bekend wordt.

Nuchter en leelijk is het plein waarop de Nieuwe Kerk is gelegen, nadat al het eerwaardig oude aldaar verdween. Waarschijnlijk is deze ongunstige en kale ligging dezer koepelkerk oorzaak, dat ze alom onbekend is, en zij tot heden geene waardeering vond. Want evenals een mensch, zoo heeft zeker ook elk bouwwerk iets rondom zich noodig, dat met hem harmonieert en samenstemt; eene zekere atmosfeer, — als het zoo bestempeld mag worden — die de uiterlijke verschijning steunt en sterkt, opdat het dat toonen kan, waarnaar het vraagt en waarop het recht heeft. Onze koepelkerk is in dit opzicht uiterst schaars bedeed; hare situatie werkt eerder afschrikkend als een te koud bad in kil seizoen genomen.

Rijkelijk wordt dit vergoed door het binnentreden van den cirkelvormigen tempel, welke uitwendig achtzijdig is opgetrokken; aangenaam verrast het echt kerkelijk karakter van het interieur, waarvan intieme stemming uitstraalt. In het voorportaal, — tegenover den ingang der kerk —, is eene groote grijs-blauwe hardsteen plaat aangebracht, waarop het volgende is ingebeiteld:

Kerkvoogden Mr. A. A. de Ruuk, Mr. A. C. Visscher Bouricius, A. van Goor, F. G. Meijbaum, Mr. A. G. G. Royaards, J. H. Blaauw, J. Ver-

burgt Jz. hebben, op den 14en Junij 1837 door eerstgenoemden voorzitter den eersten steendoen leggen. AYTINK v. FALKENSTEIN, Architect.

In dezelfde week werd de bouw aangevangen en bezocht door Z. M. den Koning Willem I.

In deze koepelkerk (aanbesteed voor f 52.000.—) gevoelen wij ons weldra geheel te huis, daar de dispositie ongeveer dezelfde is als die der Mare-Kerk te Leiden, welke in „Buiten” van 6 April 1918 werd afgebeeld en besproken. Ook in de Arnheemsche koepelkerk dragen acht zuilen, met Ionische kapitelen versierd, de ruimte, door de toedien hoorders ingenomen, door de acht pilaren omsloten wordt, en rondom eene vrije ommegang van circa drie en een halven meter voor circulatie blijft. Ook het preekgestoelte, waarboven een zeer mooi gevormd orgel zich bevindt, is binnen de zuilenrij aangebracht. Evenals in de Mare-Kerk doen de acht zuilen midden in het Godshuis niet sympathiek aan; zij storen echter het kerkelijk karakter niet; de uitdrukking van het geheel is ernstiger en waardiger; de lichtwerking ingetogener dan in de zusterkerk te Leiden. Het door de sierlijke lantaarn invallend licht stemt samen met den zachten lichtglans, welke het interieur door acht niet hooge vensters ontvangt, hoewel deze nòch mat, nòch gekleurd glas bezitten. Het is niet het minst dat door deze rustig werkende lichtverdeling, de ontwerper zich 't in bijzonder onderscheidt en het hem gelukt een harmonisch geheel te scheppen, welks religieus karakter dat der Mare-Kerk te Leiden overtreft. Het gewelf van den houten koepel en de wanden der kerk zijn lichtgrijs, de zuilen licht-rose getint. Evenals Adriaan Dorsman in zijne Nieuwe Luthersche Kerk aan den Singel te Amsterdam (zie Buiten van 6 April 1918), geeft de ontwerper in het aantrekkelijk koepelgewelf afwisseling en leven door het aanbrenge van cassetten van zeer schoonen vorm. Het keurig onderhouden

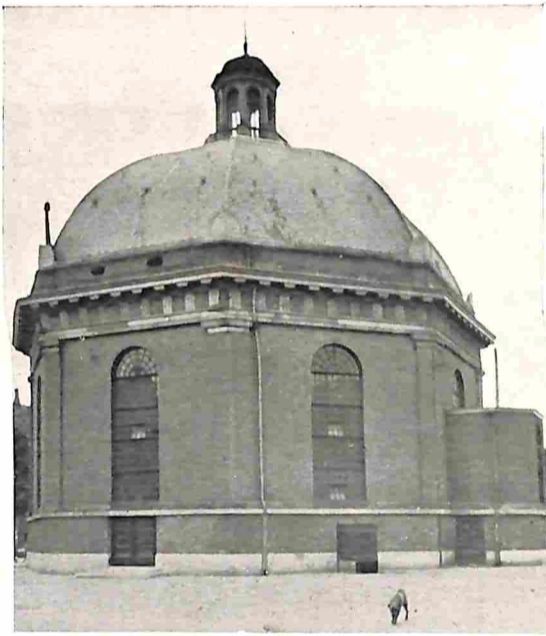

Foto C. Steenbergh.

DE NIEUWE KERK TE ARNHEM.

Godshuis, in 't bezit van goede acoustiek, steeds verwarmd, telt elf honderd zitplaatsen. Voor den predikant is in de nabijheid van het preekgestoelte een doelmatig vertrek afgezonderd. Daar in de Nieuwe Kerk geene bediening gehouden wordt, is zilverwerk niet aanwezig. Beeldhouwwerk werd niet aangebracht; voor de versieringen van den preekstoel en de galerijen viel de keuze op eenvoudig gevormde pilastermotieven. Hoe stemmig ook dit interieur aandoet, het mist dat verheffende van de Oostkerk van Middelburg, en dat imposante, waarvan het koepelgewelf der Nieuwe Luthersche Kerk te Amsterdam getuigt. Maar dit alles verkleint de artistieke waarde van de Nieuwe Kerk te Arnhem niet, daar de twee aangestipte koepelkerken zeventiende-eeuwse scheppingen zijn; uit een tijdperk dus waarin de kunst-uitingen inniger waren dan nadien.

Uitwendig valt de bereikte harmonie van het gebouw zeer op. De met blauwe leien gedekte koepel omsluit het gewelf van den binnenkoepel; tusschen beide gewelven is eene zoldering, van waaruit eene trap leidt tot de sierlijke lantaarn.

De hoofdingang op het Zuid-Oosten kenmerkt zich door eene omlijsting, welke door consolen gesteund, waardig aandoet. Dat elk kunstwerk veelal één onderdeel toont, dat van oppervlakkigheid van den artiest getuigt, wordt ook hier helaas bevestigd. In de acht muurvlakken, waarop de koepel rust, heeft de ontwerper niet dat geschonken, wat van zijn temperamentvol talent te verwachten was. Hij reikt in deze deelen helaas de hand aan Adriaan Dorsman, architect van de Nieuwe Luthersche Kerk aan den Singel te Amsterdam, waarvan de uitwendige muurvlakken eveneens eerder zwak van uitdrukking zijn.

De lof, dat Antony Aytink van Falkenstein, scheppende in de jaren 1836—1837 ver boven zijnen tijd stond, en hem als kerkbouwmeester eene plaats moet worden gegund bij zijne kunstbroeders uit het beste en waardigste kunsttijdperk van vorige eeuwen mag hem ongetwijfeld niet worden ontzegd. Die de Geldersche dreven bezoekt, verzuime niet het interieur der Nieuwe Kerk te bezien. Hem zal ongetwijfeld het stemmig-akkoord van dit Godshuis boeien.

J. H. SCHORER.

*) Uit de registers van den burgerlijken stand van Zutphen blijkt, dat Antony Aytink aldaar geboren is op 22 Mei 1797 en op 28 Mei 1797 gedoopt door ds. D. J. Jansen in de Protestantsche Kerk. Vader: Jan Aytink; moeder: Willemijna Maria van Valkenstein (de V is als eene benoemd tot onderwijzen en moet een F. zijn). Hij werd in 1821 te Arnhem oefening en op 1 Januari 1838 als zoodanig ontslagen. Bij zijn vertrek van teekeningen van zijn ontwerp der Willemskazerne. Door den raad der stad Arnhem werd hij op 5 Oct. 1827 benoemd tot Stadsarchitect op een salaris van f 600.—; reeds in 1829 kreeg hij eene gratificatie van f 400.—; der Nieuwe Kerk worden de keurig uitgevoerde teekeningen van het ontwerp dezer kerk zorgvuldig bewaard; deze zijn onderteekend met A. Aytink. Een kind is te Arnhem geboren: de twee oudsten in Zutphen. Hij overleed te Arnhem 13 Aug. 1840, ongeveer drie en veertig jaar oud.

WONDERE VERHALEN UIT DE WILDE NATUUR

door F. ST. MARS.

Vertaald door S. J. Barentz—Schönberg.

I.

DE MEESTER VAN DEN TOESTAND.

OFFICIEEL, in het groote Register van de Classificatie der Soorten, stond hij als *Corvus cornis*. Niet officieel was hij een bonte kraai, of een Deensche kraai. Wat de waarheid betreft, was hij een gevleugeld onheil en een dienaar van den Duivel. Tenminste, dat zeiden de menschen van hem.

Kraaien worden verondersteld te zijn even zwart als hun eigen hart — en niets kan zwarter zijn dan dat. Krar was vele dingen — de meeste ervan zijn niet voor drukken geschikt — maar zijn uiterlijk kleet was niet geheel zwart. Zeer zeker waren zijn vleugels en staart gitzwart als een geheime zonde, en zijn kop gaf den indruk alsof hij in inkt was gedoopt, maar zijn heele romp, borst, rug en hals waren roomwit.

Elk jaar was het Krars gewoonte, over de Noordzee naar het Onbekende te trekken tegen den tijd dat de zwaluwen verschenen. Elk jaar verwaardigde hij zich ook weer op te duiken — als de zwaluwen vertrokken — uit het Noord-Oosten, uit het een of andere dievenhol op de plaats waar men kon vermoeden dat hij zijn misdadigen zomer doorbracht.

Men kan moeilijk zeggen dat hij aankwam. Hij was er.

Geen levende man of vrouw had Krar zien komen. Op een avond was hij er niet; op een morgen was hij er. Wij echter, die bevoorrecht zijn, weten, dat hij gedurende den winternacht, dien wij bedoelen, midden in dien nacht aankwam op de vleugels van een huilenden, rukkenden, razenden, brullenden Noord-Ooster.

Het was een bizondere winter, uitgebleven tot na Nieuwjaar, en toen plotseling en vreeselijk. Hoe Krar dit wist kan ik niet zeggen, maar het is een besliste waarheid dat hij dien winter niet verscheen vóór twee maanden later dan gewoonlijk. De inwoners zeiden dat het een slecht voorteken was. Daar er dien nacht drie schepen vergingen en een sneeuwstorm later aan land kwam, was het dit zeker.

De dageraad vond dus Krar in een witte wereld op een wit moeras, dat gisteren nog groen was geweest. Het was bitter koud na den plotseligen sneeuwstorm, en de sneeuw lag duimen dik.

Het groote, trotsche hert waadde er doorheen met sprongen van zeven voet; de sluipende, grijze bergvossen gingen aan hun moorddadige bezigheden lang na het opgaan van een koude, bleke zon; de gluisende wilde katten, met onyx oogen, gingen geluidloos als schaduwen voorbij, en een groote, witte sneeuwuil maakte jacht op witte hazen op klaarlichten dag. De heele wildernis had honger — was hongerig en wanhopig.

Krar was een joviale schobbejak, let wel, en verscheen nu, als gewoonlijk, met een bonten troep familieleden achter zich aan. Krar beweerde niet dat hij dezen troep aanvoerde. Toch wist hij, en zijn troep wist het ook, dat zij dag aan dag leefden van Krars scherpzinnigheid en alle wisten dat de oude Krar, die een reus in zijn soort was, met het grootste gemak den schedel van elk hunner had kunnen verpletteren met zijn houweel-scherpen zwarten snavel en zonder eenig mededoogen de verscheurde overblijfselen zou hebben opgegeten.

De oude kraai zweefde op langzame, zware vleugels. De wind blies met een kracht van veertig mijlen per uur, en voor men hem met kalme kracht met den wind zag vliegen, zou men gedacht hebben dat deze vogel een plumpe, logge vlieger was. Een oogenblik hing hij in de lucht. Hij keek naar een man en daar het in dit seizoen — waarschijnlijk in alle jaargetijden — de vurigste wensch was van al wat in het wild leefde, den mensch te ontwijken, was deze daad op zichzelf al opmerkelijk genoeg.

Bovendien vond hij zijn man, een stip als een mier kruipend, naast een meertje, op twee mijlen afstand. En Krar vloog met den wind alsof hij een voortgejaagd stukje papier was, zijn bende achter hem aan.

Krar herkende den man als een vogeljager. Had hij niet een geweer en was er ooit een van de kraaienfamilie, die een geweer niet kende?

De knal, die de eenden en de duikeenden en de zaagbekvogels en de pijlstaarteenden in plotselinge, heftige beweging bracht, verjoeg de versneeuwde stilte lang voor Krar dicht bij de plek kon komen. Hij kwam echter met den wind met de snelheid van een sneltrein — alleen. Hij zag alles bliksemsnel.

Hij zag dat het een van die wonderbare schoten was geweest, die het hart van iemand breken, als tien vogels zijn aangeschoten tegen een die gedood is; zag dat de man geen hond had en dat het heidekruid en het riet daar in zulk een verwarring groeiden dat alle zoeken naar aangeschoten dieren door den man hopeloos zou wezen.

De volgende vijftien minuten zat Krar als een steenen beeld op een bevroren boom, luisterend naar de mooiste verzameling menschenlijke vloeken, die ooit een kouden morgen te schande maakte. Maar de man vertrok, vijf eenden meenemend.

Foto C. Steenberg.

DE NIEUWE KERK TE ARNHEM, INWENDIG.

Toen kwam Krar ten toneele.

Hij haastte zich niet. Een wilde vrijbouter haastte zich nooit. Hij wist wel beter. Hij liet den man weer tot een stip versmelten aan den tegenover liggenden oever van het meer voor hij zijn zwarten kop ophief en een langgerekt: „Kurra, kurra, kurra!” uitstiet.

De kreet trilde over de eenzame, smetteloze vlakte, en oogenblikkelijk kwamen in een lange rij, achter elkander, laag en zwaar, Krars familieleden op hem af. Nu moet men, om ten volle te begrijpen wat volgde, weten dat het vinden van een aangeschoten eend tusschen het dichte riet, juist een graad moeilijker is, dan het vinden van een verloren goeden naam. Bovendien was de methode, gevolgd door deze vogels misschien wel leerzaam, maar niet aangenaam. Het scheen noodig, als deel van het werk, onmiddellijk een helsch kabaal te beginnen; te krassen en te krijschen en te vechten en met de vleugels te kleppen en te krakeelen, en iedereen uit te schelden — en het rumoer was afschuwelijk. De helft van de misdadigers der moerassen — het gemeene gespuis dat altijd in den winter rondzwerft — de magere kauwen, de werkelooze muisvalken, de uitgehongerde kraaien, de gemeene aaskraaien — al deze verschenen aan den loodkleurigen horizon, hopen op buit.

Het was de man echter, aan de overzijde van het meer, die alle kansen bedierf welke de aaskraaien en kauwen ooit hadden om te verslinden, wat de kraaien hadden overgelaten. Hij hoorde van verre de vreugdekreten, en hij keerde terug, op een draf en vreemde vloeken uitstootend. Hij kende de mantelkraaien van ouds.

Krar, met één oog op den naderenden man en één op de wereld in het algemeen, bleef kalm en methodisch een ongelukkigen wilden mannetjeseend ontleden, en zijn bende wachtte, vretend, op zijn waarschuwing.

De man kon ze nu heel goed zien en hij versnelde zijn stap. Hij schreeuwde ook, want het is geen pretje te zien hoe het resultaat van het beste schot dat men in drie jaar heeft gedaan, in de kelen van vuile bandieten verdwijnt.

Nog gaf Krar geen teeken.

Ten slotte was de man op honderd meter afstand — tachtig, zeventig. Krar hield op met eten en hief zijn kop op, het korte, schrille „krar-krar-krar” uitend, dat eenigszins klinkt als „je káánniet, je káánniet, je káánniet.” En wat meer is, hij sprak de waarheid. En iedere zwarte en grijze kop en hals ging omhoog en was stil.

De zeventig meter verminderden tot zestig; de zestig tot vijftig; de vijftig tot veertig.

— Kurra! schreeuwde Krar, en zakte twee meter met den wind, als een langzaam vallend projectiel, terwijl zijn vrienden volgden. Toen gingen zij op steenklompen in het rond zitten en maakten

